

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.13 (3039) ●

● ЧАЦВЕР, 12 КРАСАВІКА, 2007

Пошукі і набыткі сучаснага кіно
Стар. 2

Нечаканае адкрыццё, альбо крок на стагоддзе назад
Пра царкву святога Архангела Міхаіла ходзяць легенды
Стар. 3

Рыцары замест гідаў
У Лідскім замку наведвальнікаў сустракаюць тэатралізаванымі паказамі
Стар. 4

Святкаванне юбілею перанеслася ў Парыж

У цэнтры французскай сталіцы адкрыта памятная дошка ў гонар Напалеона Орды

Адам Мальдзіс

Яшчэ ў сярэдзіне лютага ў Мінску, у Іванаве Брэсцкай вобласці, іншых гарадах Беларусі адбыліся ўрачыстасці, прысвечаныя 200-годдзю з дня нараджэння нашага таленавітага суайчынніка, мастака, кампазітара, педагога, грамадскага дзеяча Напалеона Орды, чья спадчына па праву належыць некалькім суседнім народам. Тады ж, на ўрачыстым пасяджэнні ў сценах Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Уладзімір Шчасны, старшыня Нацыянальнай камісіі па справах ЮНЕСКА, паведаміў, што калі ўсё пойдзе памысна, то ў канцы сакавіка да юбілейных урачыстасцяў далучыцца і Парыж, дзе Напалеон Орда, ураджэнец Варацэвічаў, што каля Іванова, правёў нямала гадоў. Фармальна гэта быў час палітычнага выгнання, фактычна — напружанай працы і вучобы.

І вось Нацыянальная камісія па справах ЮНЕСКА ласкава прадаставіла рэдакцыі газеты “Голас Радзімы” матэрыялы, з якіх відаць, што ўрачыстасці ў Парыжы,

прысвечаныя нашаму земляку, прайшлі на высокім узроўні. 27 сакавіка ў штаб-кватэры ЮНЕСКА Пастаянным прадстаўніцтвам Беларусі разам з Нацыянальнай камісіяй была адкрыта юбілейная выстава. У яе адкрыцці прынялі ўдзел пасол Беларусі ў Францыі Віктар Шых і намеснік Генеральнага дырэктара ЮНЕСКА Марсіо Барбоза, якія ў сваіх выступленнях падкрэслілі значнасць юбілею для гэтай міжнароднай арганізацыі пры рабоце па ахове культурнай спадчыны і культурнай разнастайнасці чалавечтва.

На выставе прысутнічалі прадстаўнікі дэлегацый Балгарыі, Літвы, Расіі, Румыніі, Сербіі, Узбекістана і Украіны пры ЮНЕСКА, Сакратарыята ЮНЕСКА, Польскай бібліятэкі ў Парыжы, былыя паслы Францыі ў Беларусі Клод Жаліф і Стэфан Шмялеўскі, прадстаўнікі беларускай дыяспары. Яны агледзелі копіі твораў мастака, альбом яго літаграфій

Падчас адкрыцця памятнай дошкі Напалеону Ордзе ў Парыжы

з анатацыямі аўтара, памятную манету, якую выпусціў Нацыянальны банк Беларусі, іншыя экспанаты. Выстава, як і творчасць Напалеона Орды, выклікалі шчырую цікавасць.

А потым у цэнтры Парыжа, недалёка ад Опера Гарнье, па адрасу вуліца Луі ле Гран (Людовіка Вялікага), 9, была знята заслона з мемарыяльнай дошкі, прысвечанай Напалеону Ордзе, які тут працаваў у 1843–1847 гадах. Знамянальна, што гэта — першая памятная дошка ў гонар ураджэнца Беларусі, устаноўленая ў Фран-

цыі, і другая, устаноўленая ў Заходняй Еўропе.

На сённяшні дзень у будынку па вуліцы Луі ле Гран, 9 размяшчаецца банк BNP Paribas. Прадстаўнік яго Дырэкцыі па сувязях з грамадскасцю, а таксама беларускія дыпламаты выступілі на цырымоніі адкрыцця дошкі. Гэтай урачыстасці папярэднічалі вялікія падрыхтоўчыя работы, неабходныя ўзгадненні з Прэфектурай Парыжа і іншымі шматлікімі дзяржаўнымі структурамі Францыі. Але, як бачым, напружаная праца дала добры плён.

ВЕСТКИ

Вабіць гістарычная спадчына

Вольга Карнеева

Цікавасць славакаў да Беларусі расце з кожным годам. Аб гэтым сведчыць павелічэнне колькасці віз у нашу краіну, якія выдаюцца пасольствам Беларусі ў Браціславе.

Толькі летась колькасць выдадзеных віз славакам склала больш за дзве тысячы і павялічылася ў параўнанні з мінулым годам на 18 працэнтаў. Вырасла колькасць дзелавых (на 16 працэнтаў) і турыстычных (у 4 разы) віз.

Па словах беларускага консула Леаніда Мартынава, рост колькасці дзелавых віз абумоўлены значнай дынамікай развіцця гандлёва-эканамічных кантактаў паміж краінамі. Дарэчы, па выніках 2006 года таваразварот Беларусі і Славакіі павялічыўся ў параўнанні з папярэднім годам амаль на 50 працэнтаў і дасягнуў 140 мільёнаў долараў. Беларускі экспарт у гэтую краіну таксама ўзрос і склаў больш за 70 мільёнаў долараў.

Леанід Мартынаў адзначае, што славакі ўсё больш цікавяцца Беларуссю. А гэта гаворыць аб рэальнай магчымасці актывізаваць уязны турызм у рэспубліку.

Цікава і суседзям

Фотавыстава Беларускага тэлеграфнага агенцтва пад назвай “Беларусь — мая Радзіма” адкрылася ў сярэдняй школе імя Францыска Скарыны ў Вільнюсе. Гэта адзіная школа ў сталіцы Літвы, дзе выкладанне вядзецца на беларускай мове.

Выступаючы на цырымоніі адкрыцця, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Дражын адзначае, што работы адлюстроўваюць сённяшняе жыццё краіны. Гэтая выстава цікавая не толькі этнічным беларусам, якія жывуць у Літве, але і ўсім яе грамадзянам. Работы будуць паказаны таксама ў іншых буйных літоўскіх гарадах.

Дарэчы, сёлета спаўняецца 15 год з дня ўстанавлення дыпламатычных адносін паміж дзвюма краінамі. З гэтай нагоды ў Літве пройдзе шэраг культурных мерапрыемстваў. У прыватнасці, будзе ладзіцца выстава беларускіх мастакоў у літоўскім Сейме. А восенню адбудуцца Дні Беларусі ў Літве.

“Слова аб палку Ігаравым” выглядае па-новаму

Міжнароднае таварыства кнігалюбаў адкрыла мінчанам “Неабсяжны свет экслібрысаў”

Юрый Акулаў

Па ініцыятыве Міжнароднага таварыства кнігалюбаў 136 экслібрысаў 28 мастакоў былі прадстаўлены на выставе ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацы-

янальнай акадэміі навук Беларусі. Вялікая частка экслібрысаў прысвечана помніку старажытнарускай літаратуры “Слова аб палку Ігаравым”. Мініяцюрныя кампазіцыі малой графікі даюць магчымасць па-новаму ўбачыць твор і

глыбей зразумець унікальнасць гэтай паэмы.

На выставе прадстаўлены ўсе віды экслібрысаў: гербавыя, вензелевыя, сюжэтныя і шрыфтавыя кніжныя знакі на выданнях XVII–XX стагоддзяў. Сярод іх гербавыя экслібрысы і

суперэкслібрысы бібліятэк Нясвіжскай і Біржанскай ардэнацыі, а таксама з бібліятэк Мікалая, Антонія і Ераніма, Станіслава і Юрыя Радзівілаў, імператара Аляксандра II і вялікіх князёў Міхаіла і Мікалая Раманавых.

ПОГЛЯД

Пошукі і набыткі сучаснага кіно

Развіццё беларускага кінематографа сёння ў многім звязваюць з экранізацыяй твораў нацыянальнай літаратуры і работамі маладых рэжысёраў

Павел Гаспадыніч

Яшчэ зусім нядаўна, праглядаючы афішы беларускіх кіна-тэатраў, з сумам канстатаваў: “Ізноў замежныя стужкі...” Мноства з іх і мастацтвам цяжка назваць. Хоць, праўда, некаторыя расійскія фільмы і выклікаюць пэўную долю эстэтычнага задавальнення. Але гэта ўсё ж, як кажуць, не сваё. Між тым, зняўшы “Анастасію Слуцкую”, “Глыбокую плынь”, “Вам заданне”, беларускія кінематографісты нібы супакоіліся, і зноў аматараў “найважнейшага з усіх мастацтваў” агарнула туга: ды дзе ж яно, наша, айчыннае, кіно? Няўжо пасля Пташукі і Турава “выдыхнулася”? Як на маю думку, падобныя песімістычныя разважанні не маюць рацыі. Бо, калі сучасны нацыянальны кінематограф і не “выбухнуў” шэрагам яркіх работ, то ў бліжэйшы час абячае гэта зрабіць. Спрыяюць таму і пэўныя захады з боку дзяржавы. Так, кінастудыяй “Беларусьфільм” сёлета праводзяцца два конкурсы: на лепшы сцэнарый поўнаметражнага мастацкага фільма і на лепшае ўва-сабленне маладзёжнай тэмы ў жанры кароткаметражных фільмаў. Пераможцы конкурсаў атрымаюць грашовыя прэміі. А сцэнарысты маюць і дадатковы стымул — лепшы сцэнарый будзе экранізаваны. Ёсць за што “змагацца”. Прыклад таму: у мінулым годзе знялі фільм па сцэнарыю пісьменніка Андрэя Федарэнкі “Тры талеры”. Пасля прэм’еры на Першым тэлевізійным канале правы на паказ фільма выкупілі Расія, Украіна, Германія, Францыя, краіны Лацінскай Амерыкі.

Дарэчы, пра маладых. Калісьці мне пашчасціла пазнаёміцца з Міхаілам Пташукі. Па яго ініцыятыве ў Дом Прэсы былі запрошаны некаторыя літаратары, а сам Пташук прывёў сваіх вучняў — нікому невядомых хлопцаў і

дзяўчат. Так ён паспрабаваў наладзіць ці не ўпершыню сумесны творчы праект маладых літаратараў і кінематографістаў. Прайшлі гады. Вучні Міхаіла Пташукі сёння імкнуцца замацаваць у кінематографічным жыцці. Многія з іх — ужо лаўрэаты міжнародных кінафестывалюў. Нядаўна, напрыклад, Дзмітрый

сцэнарый узнагароджаны дыпламам і прызам “Сярэбраны Віцязь” на XII Міжнародным кінафестывалі “Залаты Віцязь”. Па гэтым сцэнарый Марыя цяпер заканчвае работу над сваім дэбютным паўнаметражным мастацкім фільмам, які з’явіцца на вялікім экране сёлета.

Працуюць над новымі пра-

— Прагрэс ужо ў тым, — гаворыць Людміла Перагудава, — што кінематографісты часцей пачалі звяртацца да нацыянальнай літаратуры.

Ці патрэбна казаць, што мінскі міжнародны кінафестываль “Лістапад” добра ведаюць не толькі ў краіне, але і за мяжой? Нават знакамітыя акцёры і рэжысёры

“Гарачая пара” для здымачнай групы кінафільма “Вам заданне” завяршылася паспяхова

Лось зняў кароткаметражны фільм “Вайна”, які атрымаў прызы на нацыянальным кінафестывалі беларускіх фільмаў у Брэсце, Міжнародным кінафоруме “Залаты Віцязь”, а таксама на Міжнародным тэлекінафоруме ў Ялце. А Дзяніс Скварцоў на кінастудыі “Беларусьфільм” працуе над маштабнай мастацкай кінастужкай “Шчыт Айчыны”. Фільм раскрывае тэму сучаснай беларускай арміі.

Яшчэ адно адкрыццё ў беларускім кіно — Марыя Мажар. Яе

ектамі Валерый Рыбараў і Віктар Асюк. Валерый Рыбараў рыхтуе фільм па прозе Астаф’ева. Віктар Асюк, дарэчы, адзіны беларускі наакадэмік Еўрапейскай акадэміі навук, дакументаліст, паспрабаваў сябе ў жанры мастацкага кіно. Яго фільм “Нябачны край” — гэта экранізацыя прозы Міхася Зарэцкага. Па словах галоўнага рэдактара часопіса “На экранях” Людмілы Перагудавай, нават калі не бачыць цітры, не чуць слоў, усё адно зразумееш па пейзажных замалёўках, што фільм пра Беларусь.

з Расіі, большасць з якіх маюць у сваёй калекцыі не адну “Ніку”, “Залатога Арла”, “Кінагаўра” і іншыя прэстыжныя ўзнагароды, лічаць за гонар атрымаць прызы “Лістапада”.

Сёння, праглядаючы тэлепраграмы і кінаафішы, часцей сустракаю айчынныя мастацкія стужкі. А неўзабаве, калі выйдуч у пракат новыя работы, мы, спадзяюся, зможам знайсці адказ на досыць актуальнае пытанне: якое яно, аблічча сучаснага беларускага кіно?

Вобразы расійскай сталіцы

Віктар Міхайлаў

Унікальныя карціны з калекцыі двух маскоўскіх музеяў — музея-сядзібы “Астанкіна” і Музея В.А. Трапініна і маскоўскіх мастакоў яго часу — прадстаўлены ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі. Выстава пад назвай “Масква і масквічы” прымеркавана да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі.

У праекце сабраны лепшыя жывапісныя творы XVIII-XIX стагоддзяў: Музея-сядзібы “Астанкіна” — 37 твораў, Музея В.А. Трапініна — 24 работы. “Партрэты жыхароў Масквы, віды сталіцы і яе наваколляў складаюць аснову іх калекцыі, — адзначае Таццяна Рэзнік, загадчыца аддзела рускага мастацтва музея. — І гэты асаблівы, маскоўскі каларыт надае выставе, прымеркаванай да Дня яднання народаў Беларусі і Расіі, знакавы характар”.

Музей-сядзіба “Астанкіна” валодае разнастайнымі калекцыямі, у якія таксама ўваходзяць рэчы, што належалі ўладальнікам сядзібы — графам Шарамецевым. У фондах музея ёсць вельмі цікавая калекцыя рускага партрэта XVIII-XIX стагоддзяў, у якой прадстаўлены работы Івана і Мікалая Аргуновых, Дзмітрыя Лявіцкага, рэдкія палотны іншых мастакоў. У калекцыі графікі і мініяцюры XVIII-XIX стагоддзяў уваходзяць творы лепшых расійскіх і замежных мастакоў.

У фондах Музея В.А. Трапініна і маскоўскіх мастакоў яго часу каля трох тысяч твораў, у тым ліку значны збор работ жывапісца Васіля Трапініна. У музеі таксама выстаўлены палотны Аляксея Антропава, Івана Аргунова, Уладзіміра Баравікоўскага, Івана Вішнякова, Арэста Кіпрэнскага, Дзмітрыя Лявіцкага, Фёдара Рокатава, творы маскоўскіх майстроў сярэдзіны XIX стагоддзя, калекцыя акварэльнага партрэта, збор твораў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва XVIII — першай паловы XIX стагоддзя.

Кніга, якая распавядае пра дружбу

Напярэдадні Дня яднання народаў Беларусі і Расіі ў Мінску прайшла прэзентацыя кнігі беларускага журналіста і пісьменніка, лаўрэата прэміі “За духоўнае адраджэнне”, дырэктара рэдакцыі на-выдавецкай установы “Літаратура і Мастацтва” Алеся Карлюкевіча “Мы — разам!”. Кніга выйшла ў свет у канцы 2006 года пры падтрымцы Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы.

Ірына Цімафеева

Як адзначыла на мерапрыемстве начальнік Дэпартамента сацыяльнай палітыкі і інфармацыйнага забеспячэння Пастаяннага камітэта Саюзнай дзяржавы Ірына Наркевіч, сімвалічна, што прэзентацыя выдання адбылася напярэдадні свята — Дня яд-

большасць матэрыялаў была апублікавана на старонках беларуска-расійскай газеты “Союз”, а таксама ў часопісе “Союзное государство”.

Кніга складаецца з дзвюх частак. У першай сабраны інтэрв’ю з дзеячамі культуры, дыялогі аб творчасці рэжысёраў, пісьменнікаў, мастакоў, артыстаў. Сярод іх, напрыклад, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалай Чаргінец, кніжны графік Леў Такмакоў, акадэмік Анатоль Кунцэвіч, генерал Аляксей Зайцаў.

Другая частка выдання змяшчае гісторыка-краязнаўчыя эсэ, нарысы, прысвечаныя разнастайным мясцінам Беларусі,

ураджэнцам розных гарадоў. Асобнае месца займаюць матэрыялы аб Пухавіцкім краі, дзе аўтар нарадзіўся і вырас.

Кніга “Мы — разам!” — своеасаблівы працяг гісторыка-краязнаўчай работы, якой Алесь Карлюкевіч займаецца ўжо доўгі час. Раней ім былі выдадзены кнігі “Вяртанне да... Беларусі” (адзначана дыпламам часопіса “Маладосць” як лепшая кніга 1994 года), “І векавечны толькі край”, “Чаканне Айчыны”, “Ігуменскі блакнот”, “За Цітаўкаю — Слабада”, “Былое маё ажывае...”, “Літаратурная карта Пухавішчыны” і іншыя.

Аўтар прадставіў кнігу

Нечаканае адкрыццё, альбо крок на стагоддзе назад

Пра царкву святога Архангела Міхаіла ў вёсцы Сынковічы, што ў Зэльвенскім раёне Гродзенскай вобласці, ходзяць легенды

Кацярына Немагай

Некаторыя сцвярджаюць, што царква перабудавана з крэпасці, іншыя гавораць, што з мячэці. Нават гісторыкі не могуць прыйсці да згоды. Адны ўпэўнены, што гэтая пабудова была ўзведзена ў 1407 годзе (дарэчы, па гэтай даце сёлета мясцовай святыні спаўняецца 600 год!). Іншыя прытрымліваюцца думкі, што яна значна маладзейшая. У “Акце візітацыі” 1760 года, напрыклад, згадваецца, што грошы на пабудову царквы выдзяляла каралева Бона (1518–1556). Мясцовыя ж свяшчэннікі сцвярджаюць, што гэтая перабудавана ў XIV стагоддзі палац вялікага князя літоўскага Вітаўта. Усе легенды, на думку цяперашняга настаўніка храма айца Арсенія, маюць права на існаванне. Але ж ёсць сярод іх адна, якая пайшла ад яго самога.

Нават тых звестак пра царкву і яе незвычайнага свяшчэнніка, якімі я валодала, калі збіралася ў дарогу, хапіла, каб распаліць цікаўнасць. Новы настаўнік, які з’явіўся ў Сынковічах два гады назад, захапляецца гісторыяй. Ён літаральна “раскапаў” арыгінальныя і здзіўляючыя факты, што датычацца стварэння храма. Але аб ўсім па парадку. Такім, які прапаноўвае айцец Арсеній.

Першага погляду на царкву хапае для таго, каб зразумець: тут сапраўды нейкая загадка, калі не жарт ці нават здзек гісторыі. Цяжка паверыць, што перад табой праваслаўны храм. Хутчэй — сярэднявечная крэпасць! Замест купалу — двухскатная страха, па вуглах узвышаюцца чатыры вежы, на франтоне і бакавых сценах чарнеюць байніцы.

— Гэты храм называецца абарончым, — пачынае апавед айцец Арсеній, — і бясцэнны ён для нашай краіны ўжо таму, што, у адрозненні ад большасці іншых помнікаў гісторыі, захаваўся амаль некранутым, не ператварыўся ў руіны.

Дарэчы, такіх цэркваў у свеце практычна не існуе. Падобныя на яе, Маламажэйскаўская цар-

ква, што ў Шчучынскім раёне, Камайскі касцёл у Пастаўскім і Супрасльская царква-крэпасць у Польшчы. Толькі Камайскі касцёл і Сынковіцкі храм захавалі сваю першародную прыгажосць.

— Тут мы з вамі бачым выразна выяўленую готыку — магутную архітэктуру: масіўны франтон, васьмігранныя вежы, двухметровыя сцены, — расказвае настаўнік. — Навясныя байніцы ніжняга яруса прызна-

Расказанае айцом Арсеніем адпавядае першапачатковаму ўражанню — тыповы сярэднявечны замак, вялікі і непрыступны. Дзе ж сенсацыя? Але ўвесь час, пакуль свяшчэннік праводзіў экскурсію, мяне не пакідала адчуванне, што ён нешта не дагаворвае, прыберагае самае цікавае на “потым”. Нарэшце, вось яно:

— Я шмат думаў, няўжо старажытныя будаўнікі, выдатныя майстры, не пакінулі нашчадкам

і, як ні сорамна прызнацца, акрамя цэгля нічога не бачу. Даводзіцца здавацца. Калі свяшчэннік падказаў адказ, стала нават неяк крыўдна — настолькі ўсё проста.

— Дата выкладзена з абпаленай цэгля чорнага колеру, — настаўнік паказвае на фігуры, што намаляваны паміж байніцамі. — Летанісы ў Вялікім княстве Літоўскім вяліся на стараславянскай мове. Таму трэба шукаць не лічбы, а літа-

Айцец Арсеній

цэглу за драўляныя ўстаўкі. Але паглядзіце: на апошняй цэгле, што перавернута тыльным бокам, пячатка майстра — адбіткі яго пальцаў.

Вось так і паўстае перад намі гісторыя: такая відавочная і неверагодная. Калі верыць знаходцы айца Арсенія, атрымоўваецца, што ўзрост Сынковіцкай царквы на цэлае стагоддзе большы, чым прынята лічыць. Ёй ужо 700 гадоў! Але здагадка, калі і верная, пакуль застаецца здагадкай. Айцец Арсеній папярэджвае:

— Калі будзеце пісаць артыкул, спасылайцеся толькі на мяне. Тут не праходзілі навуковыя даследаванні, выснова, якую я зрабіў, — з асабістых назіранняў і ведаў.

Знаёмства з храмам працягваецца. Узнімаемца па шрубавай лесвіцы вежы, выглядваем з байніцы. З яе адкрываецца від на высковую дарогу і ферму, што стаіць побач. Калі падключыць уяўленне, можна ўбачыць войскі мангола-татар, якія некалі атакавалі крэпасць. Пад рукой якімсьці чынам аказваецца дзіцячы гумовы мячык. Інстынктыўна скідваю яго — фантазіі рассейваюцца.

Ужо на двары настаўнік расказвае, што ў царкву часта прыязджаюць турысты з Польшчы і Літвы, бываюць тут госці з Італіі, Францыі, Галандыі, нават з Сінгапура і Японіі. Цікавацца гісторыяй і легендамі, ад’язджаюць, уражаныя тайнамі царквы.

На развітанне айцец Арсеній гаворыць: “Да хуткай сустрэчы. Вы яшчэ не раз прыедзеце сюды. Хто аднойчы пабываў у Сынковічах, абавязкова вяртаецца. Кожны кажа, што кліча царква...”

Спрацца не буду. Як гаворыцца, пажывем — убачым. Але я і не збіраюся назаўсёды развітвацца з Сынковіцкай царквой, а толькі гавару ёй “Да пабачэння!”

І сёння Сынковіцкая царква здзіўляе сваёй архітэктурнай непаўторнасцю

чаліся для таго, каб ліць падпаленую смалу або кіпень на галовы ворагаў. Далей мы таксама бачым шэраг байніц. На другім ярусе размяшчалася баявая галерэя, дзе знаходзіліся лучнікі. Гэта зноў жа гаворыць аб тым, што крэпасць была пабудаваная да таго, як стала ўжывацца агнястрэльная зброя, гэта значыць да сярэдзіны XIV стагоддзя, а то і раней.

знак, калі будавалі гэтую крэпасць. Сотні раз абыходзіў храм, узіраўся ў кожную цаглінку, спрабаваў знайсці адказ. Аднойчы вась на гэтай сцяне я выразна ўбачыў напісаную дату, — айцец Арсеній дакранаецца да царквы і з усмешкай прапаноўвае разгледзець надпіс і мне.

Нечаканае выпрабаванне прымушае яшчэ больш засяродзіць увагу. Углядаюся ў сцяну,

ры. Бачыце пазначэнні: літара “Т”, кропка і дзве вертыкальныя рысы — гэта лік 302. А тысяча не пазначана, напэўна, таму, што яе цяжка было выкласці з цэгля. Дарэчы, мы і цяпер часта пішам толькі апошнія лічбы года (07, напрыклад, замест 2007). Калі я падзяліўся сваёй здагадкай з гісторыкамі, якія прыязджалі на экскурсію, яны прызналіся, што спачатку прынялі абпаленую

Аб чым маўчалі камяні?

У Століне знайшлі валуны з загадкавымі надпісамі

Валерыя Скрыганова

Вучоныя датуюць знаходку XVII стагоддзем, а мясцовыя краязнаўцы лічаць, што ім больш за дзевяцьсот гадоў. Валуны адкапалі, калі пракладвалі водаправод. 37 камянёў ляжалі ў адзін рад.

— Тут была сядзіба Радзівілаў Манькавічы, — расказаў вядучы супрацоўнік аддзела культуры Столінскага райвыканкама Аляксей Вярэніч. — Я адшукаў даваенныя карты Століна. Менавіта на гэтым месцы знаходзіўся каталіцкі касцёл, які быў

пашкоджаны ў вайну і потым разбураны. Мясцовыя старажылыя расказалі, што гэта старадаўні звычай на Століншчыне — пад алтаром храма выкладваць валуны-абярэгі.

Амаль на ўсіх валунах шмат надпісаў, расшыфраваць якія без спецыяльнай

падрыхтоўкі немагчыма. Мясцовыя краязнаўцы, адшукаўшы падобныя знакі ў кніжках і на славуных Барысаўскіх камянях, выказалі меркаванне, што столінскім знаходкам больш за дзевяцьсот гадоў. Тут выразна бачны рунічныя пісьмёны, знакі

язычніцкіх багоў — Хорса, скандынаўскага бога Одзіна. Камяні маглі патрапіць і са Скандынавіі — у гэтых месцах, магчыма, праходзіў адзін са шляхоў з вараг у грэкі. Але навукоўцы прапаноўваюць меней рамантычную версію.

— Усе надпісы расшыфраваны, — гаворыць выкладчык гістарычнага факультэта педагогічнага ўніверсітэта Іна Калечыц. — Гэта надмагільныя камяні XVII-XVIII стагод-

дзяў. Там чытаюцца імёны: Кірыла, Рыгор... Дзе-нідзе выкарыстаныя больш старыя знакі. Але такое практыкавалася ў тыя часы.

Зараз валуны складзены каля Столінскага краязнаўчага музея. У музеі радуюцца — нядаўна ім перадалі ўцалелы корпус радзівілаўскай сядзібы. Там будзе новая экспазіцыя. А камяні плануецца прыгожа пакласці побач — у старадаўнім княжац-

ПАСЛЯСЛОЎЕ

Дыялогі пасля спектакля

Уражанні пасля прэм'еры ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Янкі Купалы

Зміцер Арцюх

Нядаўна там паставілі п'есе “Вольга”, якую напісала вядомы фінскі драматург Лаурай Руахонен. Спектакль з поспехамі прайшоў у Вялікабрытаніі, ЗША, Германіі, Балгарыі, Францыі, Славеніі, Літве. У Беларусі пастаноўку ажыццявілі гродзенскі рэжысёр Алег Жугжда, мастак Барыс Герлаван. У галоўнай ролі — народная артыстка Беларусі Марыя Захарэвіч.

Як прызналася актрыса, для яе роля была доўгачаканай.

— Справа ў тым, што пасля ролі Нэці ў спектаклі “Я не пакіну цябе” я доўга не мела нія-

кай работы ў тэатры. Роля Вольгі дала мне крылы. Я пераканалася, што мая душа жыве, што ёй не хочацца спакою. Мне зразумелыя і нават блізкія ўсе тыя пачуцці і парыванні, якія ёсць у маёй новай гераніі.

Шлях “Вольгі” да сцэны купалаўскага тэатра, па словах Марыі Георгіеўны быў складаным. Два гады таму тэкст прынеслі ёй у тэатр. П'еса актрысе спадабалася, і яна пачала шукаць рэжысёра, які б здолеў паставіць яе. І вось ён знайшоўся — Алег Жугжда.

— Я ўдзячна гэтаму цудоўнаму чалавеку. Яго ацанілі ўсе ўдзельнікі спектакля. Ён выдатна

ведае прафесію, любіць акцэраў. Мы пранікліся да яго вялікай павагай, любоўю.

“Вольга” — гэта неверагодная гісторыя кахання двух адзіночых людзей: сталай жанчыны і маладога чалавека без пэўных заняткаў. Каханне, якое дапамагае героям адчуць вясну ў сваіх сэрцах. Хоць на сцэне ў гэты час сапраўдная зіма, створаная мастаком Барысам Герлаванам, бо менавіта ён займаўся дэкарацыямі да спектакля.

— Калі, як толькі адкрываецца заслона, чуюцца апладысменты, — гэта значыць глядачы ацанілі працу мастака, — працягвае Марыя Георгіеўна.

— Барыс Герлаван стварыў цуд. Наогул, неверагоднае ён робіць у кожным спектаклі. Без яго сцэна здавалася б збедненай.

У новай пастаноўцы незвычайныя вакальныя партыі. Тэксты песень ёсць і ў п'есе, але для таго, каб адна з іх загучала са сцэны, была праведзена вялікая праца і рэжысёрам, і актрысай. Марыя Захарэвіч сама перакладала на беларускую мову народную фінскую песню. Са сцэны льецца яе чароўны голас:

*Ляці-ляці ў далёкі край,
Мая песня-сляза,
Бясконцы сум мой перадай,
Аб чым баліць душа.*

Пасля яе выканання здаецца,

што Захарэвіч іграе саму сябе.

— Калі што і прагледжваецца ў спектаклі з асабістага жыцця, то толькі павярхоўна. Мой лёс больш драматычны. Проста я магу зразумець, адчуць геранію і не толькі ў адносінах з каханым Рундзісам. У п'есе шмат іншых момантаў, якія хвалююць людзей: любоў да радзімы, адносіны бацькоў і дзяцей.

Пакідаючы Беларусь, драматург Лаура Руахонен паабяцала, што супрацоўніцтва з тэатрам працягнецца. Ужо зараз у яе ёсць п'еса для купалаўцаў, галоўную ролю ў якой яна аддае прыме Нацыянальнага тэатра — Марыі Захарэвіч.

Хлопцы з рыцарскіх клубаў камфортна адчуваюць сябе ў даспехах старажытных воінаў

Рыцары замест гідаў

У Лідскім замку наведвальнікаў сустракаюць тэатралізаванымі паказамі

Вера Сямёнава

Паказ уключае ў сябе абход замка з рыцарамі, фрагмент вяселля караля Уладзіслава Ягайлы з Соф'яй Гальшанскай. У гэтым сезоне ў замку значна павялічыцца колькасць мерапрыемстваў, якія праводзяцца раённым гісторыка-мастацкім музеем сумесна з лідскай турыстычнай фірмай “Святавіт”. У маі і жніўні запланаваны рыцарскія

фестывалі з удзелам прадстаўнікоў рыцарскіх клубаў не толькі з Беларусі, але і Польшчы, Расіі, Літвы. З мая на двары замка плануюцца паказы “Батлейкі” Лідскага раённага Дома рамёстваў. Будзе працаваць пляцоўка майстроў народнай творчасці, дзе лідскія ўмельцы пакажуць свае работы і падзяляцца сакрэтамі майстэрства. Летам на двары замка запланавана выстаўка сярэднявечнай асаднай

тэхнікі з прыватных калекцый рыцарскіх клубаў Беларусі. Вырашаецца пытанне наладжвання выставы найбольш цікавых узораў байкераўскіх матацыклаў. У замку пройдуць таксама святочныя вечары і канцэрты.

Нагадаем, што Лідскі замак пабудаваны князем Гедымінам у 1323 годзе. Ён быў узведзены для таго, каб пры нападзе ворага жыхары наваколя маглі схаватца ў ім. У 2005

годзе праведзена кансервацыя аварыйнай сцяны і вежы гэтай унікальнай архітэктурнай і гістарычнай пабудовы гатычнага стылю, наведзены парадак на тэрыторыі замка. Усё гэта дало магчымасць завабіць сюды турыстаў, праводзіць экскурсіі і мерапрыемствы на тэрыторыі замка. Цяпер робіцца праектная дакументацыя для правядзення другога этапу рэканструкцыі замка.

Цэлы сезон выстаў

Ірына Трафілава

Сучаснае беларускае фотамастацтва прадстаўлена ў прэстыжнай галерэі “Kunstihoone” у цэнтры Таліна. Тут адкрылася выстава работ вядомых беларускіх фотамастакоў Артура Клінава, Ігара Саўчанкі і Андрэя Лянкевіча.

Усяго ў экспазіцыю ўвайшло больш за 80 работ, выкананых у арыгінальным аўтарскім стылі. На адкрыцці выставы выступілі генеральны консул

Беларусі ў Таліне Аляксандр Астроўскі і дырэктар галерэі “Kunstihoone” Рэет Варблане, якія адзначылі, што паказ у Эстоніі творчасці майстроў сучаснага беларускага мастацтва становіцца ўжо добрай традыцыяй. Яны падкрэслілі, што такое супрацоўніцтва будзе працягвацца.

Так, у красавіку ў галерэі цэнтры “Біндэс” у Таліне адкрываецца выстава беларускага мастака Андрэя Смаляка, а ў маі ў Пярнускам музеі сучаснага мастацтва — экспазіцыя вядомага мінскага майстра Уладзіміра Цэслера.

Зуброў стала больш

Дзіяна Грышанова

У Нацыянальным парку “Белавежская пушча” падлічылі лясных жывёлаў

Два апошніх месяцы егерская служба разам з навуковымі супрацоўнікамі запаведніка назірала і вяла ўлік звяроў у месцах іх сталага пасялення і падкормкі.

Фауна пушчы налічвае больш за дзесьць тысяч відаў. Тут жыве каля 60 відаў млекакормячых, 20 відаў грызуноў. Сярод іх найбольш характэрным з'яўляецца бабёр. З драпежнікаў у пушчы жывуць воўк, лісіца, рысь, куніца. Дзік, алень, казуля з'яўляюцца паляўнічымі відамі, і колькасць іх аптымізуецца. Па выніках праведзенай працы стала вядома, што ў цэлым колькасць жывёльнага свету Белавежскай пушчы ўзраста. Да прыкладу, сёння тут жывуць 2000 аленяў, 1600 кабанцоў, больш

за 120 ласёў, 25 ваўкоў, 30 рысьяў.

На тэрыторыі Белавежскай пушчы жыве самая вялікая ў свеце папуляцыя зуброў. Сёння ў Беларусі іх — 334, і гэта на 22 жывёлы больш, чым у 2005 годзе. Каля 400 зуброў знаходзіцца на польскай тэрыторыі Белавежскай пушчы.

Неабходна адзначыць, што летась у нацыянальным парку “Белавежская пушча” на свет з'явілася 46 маленькіх зубранят. Усе яны паспяхова перазімавалі.